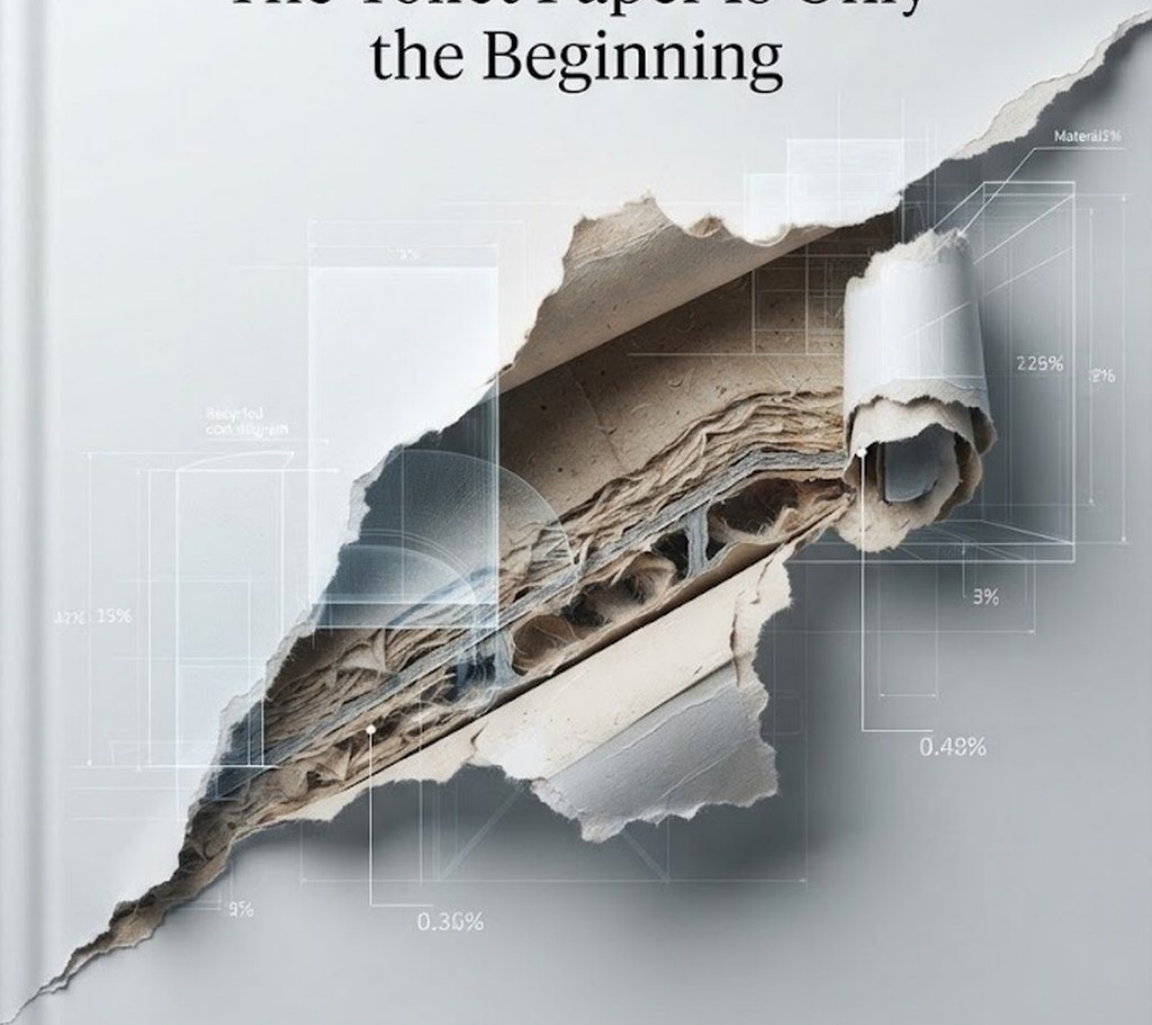

DIRECT MATERIALS

The Toilet Paper Is Only
the Beginning

FERDINANDO FREGA

SWIAKI SWA KONGOMA

SEMANTIC REALITY 2026 · GOVERNANCE · 11

Mutirhisi un'wana ni un'wana u ni mfanelo yo xava. Muxavisi un'wana ni un'wana u ni mfanelo yo xavisa. Muendli un'wana ni un'wana u ni mfanelo yo boha xiyimo xa nhundzu ya yena.

Timfanelo tinharhu ti hlangana emakete siku rin'wana ni rin'wana — naswona kwalomu ka ku nga si tshama ti vulavurisana. Ti hundza, ti cinca mavoko, kutani ti nyamalala eka layini ya ku hakela. Eku miyeleni koloko, munhu un'we ntsena loyi a salaka a nga sirheleriwanga i mutirhisi: munhu loyi a hakelaka.

Mutirhisi u hakela nxavo, kambe nxavo a wu tali ku tihlamusela. Xana wu ringana ni leswi swi xaviwaka? Xana wu lulamile? Xana i wa ntiyiso? Kumbe i nxavo ntsena wa ku hlayisa muchini hinkwawo wu hanya?

Eka nhundzu ya siku na siku, xivutiso xi va lexi nga kotekiki ku xi honisa.

A hi tekeni — hikuva makete lowu taleke hi vanhu wu fanele ku swi lava — leswaku xiyimo xi se xi tlakukile. A hi tekeni leswaku nhundzu ya tirha, yi fikelela swipimelo, naswona yi endla leswi yi swi tshembisaka.

Kutani i yini lexi hakunene xi bohaka nxavo?

Nxavo a hi Swiaki

Nchumu wo sungula lowu tlakusaka nxavo exitolo a hi minkarhi hinkwayo swiaki. A hi xiyimo hi ku boheka. Hakanyingi i nkoka wa nhundzu leyi hlayisiweke, nxavo wa ku yi rhurhisa ni ku yi hlayisa, mali leyi bohiweke eswihlayiselweni, swinavetiso leswi lavekaka ku

sirhelela vito, ni vuyelo lebyi langutelekaka hi vanhu vatsongo lava nga ehenhla.

Loko nxavo hakunene a wu ri wa swiaki ntsena, nhlamulo a yi ta olova: kombela vini va swiave vatsongo leswaku va amukela switsongo. Va byele leswaku mindyangu ya vona yi nga hanya hi switsongo. Kutani u nyika vanhu va ntolovelo phepha ra xihambukelo hi nxavo lowu twalaka wu ri wa vumunhu. Nxavo lowu lulameke wa ntsako wolowo wa xisekelo, wo olova, wa ku basa: ku wisa ko olova ka ku tenga, ku tshamiseka kahle, naswona — ina — ku khathaleriwa hilaha ku faneleke.

Ha yini nchumu lowu lavekaka siku na siku wu fanele ku durha ku fana ni nchumu wa vunyanyani?

Ha yini nhundzu leyi tirhelaka xilaveko xa xisekelo xa munhu yi fanele ku khomiwa tanihi lung'helo?

Layini minkarhi hinkwayo yi dirowiwile exikarhi ka xilaveko ni ku navela. Endhawini leyi nga exikarhi ka swona, ku velekiwe mimfungho ya switolo hi swoxe ni switolo swa nxavo wa le hansi swinene.

Eku sunguleni, tikhampani letikulu ti chavile. Kutani ti kopa xikombiso xexo ti xi tisa emitini ya tona, hikuva swinavetiso swa tona hi swoxe a swi tumbuluxe ntlhamu: swi dyondzise vatrishisi leswaku mfungho wu vula xiyimo, ni leswaku mfungho lowu dumeke wu vula ku va lonene ngopfu.

Kambe loko vito ntsena ri endla munhu a va lonene ngopfu, a hi nyikeni vanhu va tibiliyoni timbirhi xivongo xin'we.

Un'wana ni un'wana i Gates. Un'wana ni un'wana i Buffett.
Un'wana ni un'wana i Trump. Un'wana ni un'wana i Musk.

Kutani, hakunene, hi ta endla yini hi wa xisekelo?

Hi yona ntlangu. Naswona hi kona laha sisiteme yi sungulaka ku pandzeka kona.

Mimpimo ya Ntlhanu ya ku Tsekatseka

Mpimo 1: Kombisa Swiaki

Teka nhundzu leyi rhangelaka. Yi pfula. Kombisa leswi nga endzeni ni leswi hakunene swi durhaka swona.

U nga hlaseli mfungho. Hlasela nxaxamelo wa swiaki.

«Hi leri phepha: 70% i xiaki lexi tirhisiweke nakambe, 30% i nsinga leyintshwa. Nxavo wa swiaki: tidola ta 0,38. Nxavo exirhalanganyini: tidola ta 4,90.»

Mutirhisi a nga hlayela. A wu fanelanga ku n'wi dyondzisa. U fanele ntsena ku veka tinomboro emahlweni ka yena.

Mpimo 2: Susa Xilaveko xa ku Hlayisa Nhundzu

U nga endli nhundzu ku tata swihlayiselo. Endla nhundzu ya vanhu lava se va vuleke ina.

Ku oda ka ha ri emahlweni. Ku tsarisela ku xava nkarhi na nkarhi. Mintlawwa ya vanhu.

Loko vanhu va 1000 va tiboha ku xava maphakiti mambirhi hi n'hweti, a wu na xiphiqo xa vuhlayiselo. U ni nxaxamelo wa vaxavi.

Sisiteme ya khale yi rhwala nhundzu ya masiku ya makume manharhu leyi humesaka mali, ndhawu, inshoreense ni nyingiso. Matimba ya yona ma hundzuka xikweleti xa yona.

Mpimo 3: Susa Xivongo

Vona va xavisa mavito. Wena u xavisa ntirho wa nhundzu: «Yo olova. Swiphemu swinharhu. Maphepha ya 300.» Ku hava vito ra

ndyangu. Ku hava ntsheketo wa vuxaka lowu durhaka. Nhundzu ntsena ni leswi yi swi endlaka.

A wu lavi ku hakela mali ya vusirheleri bya swinavetiso leswaku xivongo xi hanya. Naswona handle ka swinavetiso leswi nga heriki, xivongo i xivongo ntsena.

Marhaku ya wena a ma hlayi lebuli. Ma swi tiva loko phepha ri olova — kumbe loko ri kwenya.

Mpimo 4: Hundzuluxa Vuyelo

Xikombiso xa vona: Swiaki: 10%. Swin'wana hinkwaswo: 90% — swiavelo swa vini va swiave, swinavetiso, ku hangalasa, ndhawu exirhalanganyini, ni swihakelo swa vulawuri.

Xikombiso xa hina: Swiaki: 60%. Ntirho wa mavoko: 20%. Vuyelo bya ku tshembeka: 20%.

Swi printa ephaketini.

Leyi a hi phaketi. I xitivisiso.

Vanhu a va xavi phepha ntsena. Va xava ku pfuleka. Naswona ku hambana ni swinavetiso, ku tshembeka a ku lavi ku huwelela rungula rin'we timinete tin'wana ni tin'wana ta ntlhanu.

Mpimo 5: Hundzula Nhundzu leyi Hlayisiweke yi va Xiphiqo xa Vona

Leri i goza ro hetelela.

Loko u xavisa hi ku kongoma, u nga aki tintshava ta nhundzu leyi hlayisiweke, nhundzu ya vona leyi hlayisiweke yi hundzuka bumerangi. Va fanele ku hunguta minxavo hi matimba leswaku va hungula swihlayiselo swa vona.

Ku hunguta nxavo kun'wana ni kun'wana ku dya vuyelo.
Xihlayiselo xin'wana ni xin'wana lexi teleke xi durha mali.

Sisiteme yi sungula ku hisa leswi yi tlulaka hi swona.

Mimfungho ya switolo hi swoxe yi tshame yi tlhontlha tikhampani
letikulu hi ku nyika nxavo wa le hansi. Kambe yo tala yi yime
exikarhi ka ndlela. Yi kope nxavo kutani yi siya xivumbeko xi nga
khumbiwanga.

Hina hi ya ku fikela emakumu.

Phepha ra Xihambukelo i Masungulo Ntsena

Xikongomelo a hi ku cinca phepha ra xihambukelo.

Xikongomelo i ku cinca vuxaka exikarhi ka swiaki, nxavo ni
matimba.

Phepha ra xihambukelo i ndhawu leyi hetisekeke yo sungula kona
ntsena hikuva a ku na munhu loyi a nga endlaka onge i nchumu
wa vunyanyani. Un'wana ni un'wana wa ri tirhisa. Un'wana ni
un'wana wa ri twisisa. Un'wana ni un'wana u tiva ku hambana
exikarhi ka ku tshamiseka kahle ni phepha ra ku kwenya.

Sungula hi nhundzu leyi nga ekusuhi ngopfu ni miri. Kutani u ya
ehandle.

Xisibi. Xampu. Swibasisi. Swakudya. Swiambalo. Swilo swa
ntolovelo leswi vanhu va swi xavaka nkarhi na nkarhi, hakanyingi
va nga vutisi leswaku hakunene va hakela yini.

Mutirhisi a nga lavi xitshembiso xin'wana. Mutirhisi u lava
inivhoyisi leyi nga erivaleni ya ntiyiso.

Yi endlawe hi yini? Ku durha njhani ku yi endla? I mani loyi a
hakeriwaka? I xiphemu xihi lexi pfunaka — naswona i xiphemu

xihl lexi nga muchini lowu dyiweke ntsena?

A hi lavi ku lovisa xiyimo. Hi lava ku tshika ku pfanganyisa xiyimo ni logo.

A hi lavi ku susa vuyelo. Hi lava ku endla leswaku vuyelo byi voniwa, byi pimeriwa, naswona byi tshembeka.

A hi lavi khampani yin'wana leyi hi byelaka leswaku nhundzu i ya xiyimo xa le henhla. Hi lava nhundzu leyi nga kombisaka leswi yi nga swona.

Ku Rhendzeleka Kun'wana

Ku fana ni n'wana eka xirhendzevutani xa ntlangu, hi fika emakumu kutani hi byela munhu loyi a nga etlhelo ka hina: «Ku rhendzeleka kun'wana. Ndzi kombela. Kun'we ntsena.»

Ku rhendzeleka ko sungula i nhundzu ya nxavo wa le hansi. Ka vumbirhi i ku hangalasa hi ku kongoma. Ka vunharhu i swiaki leswi nga erivaleni. Ka vumune i vuyelo bya ku tshembeka. Ka vuntlhanu i makete lowu nga ha pfanganyisiki nhundzu leyi hlayisiweke ni nkoka.

Endzhaku ka sweswo, hi ya emahlweni hi rhendzeleka — ku nga ri hikuva hi khomiwe hi ntlangu, kambe hikuva ntlangu wu hetelela wu ri wa vanhu lava wu hakelaka.

A swi laveki ku cinca nhundzu. Cinca muphakeri. Hlawula loyi a ku nyikaka ku tshamiseka lokukulu, a lava switsongo, naswona a ku byela ntiyiso.

Naswona loko vaphakeri lavanene va humelela, a va phikizane. I mani loyi a nga ta tsakeli ku cinca vanghana nkarhi na nkarhi?

Hinkwaswo swi titshege hi leswi phepha ra xihambukelo ri durhaka swona.

Naswona loko phepha ra xihambukelo ri ri masungulo ntsena,
kutani xivutiso xa ntiyiso a hi leswi hi sulaka ha swona.

Xivutiso xa ntiyiso hi lexi: i yini xin'wana lexi hi xi hakeleke ku
tlula mpimo hikuva ntsena a ku na munhu loyi a tikarhateke ku hi
kombisa swiaki?

Ferdinando